

Forfatter: Lange, Julius Henrik

Titel: BREV TIL: Brandes, Georg FRA: Lange, Julius Henrik (1870-07-24)

Citation: Lange, Julius Henrik: "BREV TIL: Brandes, Georg FRA: Lange, Julius Henrik (1870-07-24)", i *Julius Lange - breve fra hans ungdom*, Nordiske, s. 211. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-002252486-000-shoot-L0022524860000043.pdf> (tilgået 30. april 2024)

Anvendt udgave: Julius Lange - breve fra hans ungdom

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Dresden 24. Juli 1870.

Kjæreste Ven! Hjertelig Tak for dit Brev, som var mig en Velgjerning, maaske for hele mit Liv Vel kunde ingen Andens Opfattelse af mine Sager faa nogen absolut Gyldighed for mig, eller, om Du vil, Gyldighed i det Absolute; thi dertil véd jeg altfor vel hvad jeg har at rette mig efter; men jeg har i meget lang Tid trængt til en Opfattelse af Sagens Relativitet, netop til en «hedensk» Dom om den, og jeg er Dig inderligt taknemmelig for, at Du ikke faldt bagover paa din Stol, da Du læste mit Brev, som hin Dommer i Israel, men betragter Sagen lettere end jeg gjør det..... Jeg har egentlig megen Livsglæde og Livslyst; jeg har Meget at leve for. Men lad os nu blot ikke snakke om de Ting! Menneskene har jo bedre Ting at tale om, om det end er godt en Gang imellem at være fuldkommen aabnemundet. Jeg indser egentlig ikke, hvorfor jeg skal brænde dit Brev, men jeg kan jo gjerne gjøre det. — Det er sandt, forlov Dig nu blot ikke lige i det Øjeblik, Du er kommet hjem, for saa ser naturligvis enhver Pige saa dejlig ud.

.... Onsdag kom Ibsen og hentede s. 212 mig ud paa en Kneipe for at vi skulde sidde og føre «alskens urimelig Tale»; det gjorde vi da i Løbet af adskillige Timer og drak dertil en lidt urimelig Mængde Øl Forresten har jeg ikke oplevet Andet end Galleriet. Nu maa jeg snart anskaffe mig min tredie Lommebog, som vel ogsaa snart bliver fuld. — laften gaar jeg ud til Ibsen og saa hilser jeg ham fra Dig Jeg oplevede ogsaa igaar en vis Kammerjunker *, som jeg kjender fra Florens og som nu er Legationssekretær i Berlin. Da jeg kjender ham som et yderst godmodigt, men ikke skarpsindigt Menneske, blev jeg pludselig urolig over, at hans diplomatiske Samkvem med Bismarck kunde være skadeligt for Danmarks politiske Stilling. Paa mit Spørgsmaal om hans Kjendskab til Bismarck trøster han mig med, at han havde aldrig set ham, skjønt han havde været et Aar ansat i Berlin. B. modtager hverken Ambassadeurer eller Ministre, endsige Sekretærer. Det beroligede mig, paa samme Tid som det indgjød mig ny Beundring for Bismarck ...

I Søndags Aftes var jeg atter paa Sold med Ibsen. Vi drak begge meget Øl og var meget lystige og gemytlige. Jeg kan godt lide ham. Men man mærker egentlig ikke noget til, at han er saadan en Brand. Han har maaske efterhaanden slukket sig lidt med Øl. Men nu vil jeg ikke være spydig over ham; han er god som han er. —

Det næste, udaterede, Brev, jeg besidder fra Lange, s. 213 stammer fra de første Dage af November Maaned 1871. Af dets Indhold ses, at jeg maa have foreslaaet ham en Forandring i de Timer, hvori han paa Universitetet holdt Forelæsninger, for at vi ikke skulde komme til at tale paa samme Tid. Hvorfor jeg ikke selv har kunnet gjøre Forandringen, véd jeg ikke mere, saa lidt som jeg overhovedet mindes noget om Sagen.

Kjæreste Ven! Det er mig ikke muligt, ensidig at tage nogen Beslutning i den omhandlede Casus. Jeg maa som konstitutionel Konge spørge mit Folk (mine Tilhørere), som nu har været mig tro i to Maaneder; det er jo dog muligt, at de nu engang kan have belavet sig paa at høre mig i de og ikke i andre Timer. Overhovedet forekommer det mig ikke uden videre nødvendigt at undgaa et «Sammenstød»; vi er jo gode Venner, og der er dog heller ingen Grund til at tro, at vore «Patienter» vil bide hinanden i Benene. *) Jeg anser det vel for rimeligt, at nogle af mine Tilhørere vil vandre ud til Dig, men den Ulykke vilde jeg bære med Sindsro. Desuden har jeg allerede glædet mig til at træffe Dig og R. Nielsen i Aftrædelsesværelset om Onsdagen; jeg har altid holdt meget af et «delicat gräl», som Svenskeren kaldte det.

Altsaa: Aftalen er, at Du averterer hvad Du vil avertere, uden Hensyn til mig. Jeg forelægger mine Tilhørere et Lovforslag om Flytning til Mandag og Fredag. s. 214 Viser der sig Stemning for de Dage, tager jeg dem; er der mere Stemning for at beholde Onsdag og Lørdag, beholder jeg dem. Jeg kan ikke komme til Dig idag før min Forelæsning; jeg har temmelig travlt. —

Slutningen af Aaret 1871, der gik rolig hen for Lange, var stormfuld for mig. De ovenfor berørte første Forelæsninger, jeg holdt, gjorde først heftig Lykke og blev kort derefter lagte lidenskabeligt for Had. Da Digteren Hauch, den daværende Professor i Æsthetik, tilbragte dette Halvaar i Italien og overhovedet neppe mere vilde holde Forelæsninger, havde jeg, dertil opfordret af ham, indgivet en Ansøgning til Universitetet — der aldrig er bleven efterfulgt af nogen senere — om Ansættelse som midlertidig Docent med 400 Rd. (800 Kr.) om Aaret. Ingen betvivlede dengang, at dette vilde blive bevilliget, da en af Universitetslærerne, Professoren i slaviske Sprog, C. W. Smith, en nær Ven af Ploug, der havde indfundet sig paa Forelæsningerne for at kunne afgive Rapport om deres Indhold, nedlagde den Paastand, at jeg som Angriber af Religionen og Hjemmet, som Forsvarer af Selvmords Berettigelse, paa ingen Maade kunde komme i Betragtning. Saaledes modtog jeg end ikke et Svar. — Det var nødvendigt at anføre dette til Forstaaelse af det følgende Brev ved Aarsskiftet, vistnok skrevet 9. Januar 1872.

Kjære Georg! Tak for din lille Billet. Jeg havde jo rigtignok gaaet i Forventning om engang at se Digs. 215 hos mig; men jeg har for Resten godt vidst, at Du havde meget travlt, og har altsaa ikke været «gal paa Dig». I Formiddags læste jeg din Artikel om Stuart Mili; den var smuk og varm.

N. har fortalt mig yderligere om Universitetsvrøvlet, navnlig om C. Smith's Fremgangsmaade. Jeg havde ikke troet, at den Mand vilde lade sig bruge til Spion og «Angiver». Du er berettiget til at være vred paa ham og flere; og dog ønsker jeg Intet indstændigere end at Du vil beholde det Maal for Øje at komme ind i denne

gamle, mugne Anstalt. Und ikke dine Fjender den rene Glæde, det vilde være dem, om det blev forpurret, og hold vort kjære Fødeland den Dumhed (fra Frederik VI.s Tid) til Gode, at det gjerne lader sig belære af hvad en ansat Mand siger, og gjerne tager Forargelse af hvad en ikke ansat Mand siger. Det kan vel forbedres.

Vil Du ikke gjøre mig den Tjeneste at sende mig Henrik Ibsens Adresse, hvis Du véd den. Jeg har en latterlig Kommission til ham. Min egen Adresse er Frederiksberg Allee 36; dette siger jeg fordi dit Brev synes at have været en Dags Tid paa Vandring her i Nabolaget før det fandt mig. Skriv mig ogsaa din egen Adresse.

Gid det nye Aar maa blive godt for Dig. Ønsk din Moder og de Andre et glædeligt Nytaar

Kort Tid derefter hændte en lille Begivenhed, der er betegnende for Langes overlegne Ro og Skjælmeri. s. 216 Afdøde Professor S. Heegaard havde i den Periode, da han var afgjort Tilhænger af Rasmus Nielsen, hørt til mine Modstandere, og vi havde under den langvarige Nielsenske Fejde polemiseret mod hinanden; Maaden hvorpaa Heegaard i sin Tid brød med Nielsen tiltalte mig heller ikke; jeg havde i en Artikel railleret over den, saa at heller ikke dette Brud bragte os hinanden nærmere. Nogle Aar gik hen; Kamptidens Vrede var forlængst svunden ud af begges Sind, og da jeg en Dag paa Strandvejen foreslog Heegaard at glemme det gamle Uvenskab, greb han til med en Inderlighed og Varme, der rørte mig dybt og gjorde mig godt. I flere Aar saas vi hyppigt og omgikkes paa det aller Venskabeligste. Lange, som vidste dette, siger en Dag i 1871 til Heegaard, der med alle sine udmærkede Egenskaber var en pirrelig og lidt mistænksom Mand: Vil De gjøre mig den Fornøjelse at spise til Middag med mig og Brandes? — Heegaard: Nej Tak, jeg ønsker ikke at træffe ham. — Hvorfor ikke? — Det er kommet mig for Øre, at han skal have sagt noget meget Krænkende om mig? — Lange: Naar? — I 1867. — For fire Aar siden altsaa, da De laa i Polemik med ham? — Javel. — Maa jeg spørge hvad det er, han skal have sagt? — «Den fjollede Idiot». Ja, De troer naturligvis ikke, det er sandt; men jeg har fra god Kilde, at han har sagt det. — Lange: Hvis det havde været «Idiot» alene, eller «fjøllet» alene, saa vilde jeg have havt mine Betænkeligheder. Men «fjøllet Idiot», det ligner ham s. 217 ganske. Jeg frygtede iøvrigt for, at det var noget anderledes Graverende. «Fjøllet Idiot», det skal De saamæn ikke tage Dem nær; det siger han hver Dag om sine bedste Venner. Ja, saa kommer De og spiser med ham, ikke sandt? — Jeg maa kun tilføje, at jeg er temmelig sikker paa aldrig at have brugt det incriminerede grimme Udtryk om Heegaard.

Det havde altid været mig en Sorg, at Lange saa ganske manglede Forstaaelse af mit religiøse Standpunkt og om muligt havde endnu ringere Sympathi derfor. Det var og blev en dyb Differens imellem os. Til min store Glæde udjævnedes den i Løbet af Aaret 1871. En Dag under en tilfældig Samtale paa Gaden udtalte Lange ligefrem, at han i sit Sind havde sagt sig fuldstændig løs fra al Kirkelighed. Hvor nær han derved var kommen mig personlig, skal jeg lade usagt; vi talte ikke derom; havde nu aabenbart begge samme Ulyst til at stige ned i Schachterne. Lange var desuden da saa lidt som tidligere tilbøjelig til en polemisk Holdning overfor det Bestaaende, men der var fra det Øjeblik af aldrig mere nogen Uenighed eller Uoverensstemmelse mellem os angaaende de religiøse Spørgsmaal. Snart er det rimeligvis ogsaa sivet ud, hvorledes Lange tænkte; thi i de senere Aar hørte man ham oftere regnet til den fritænkeriske Side. Hans Skrifter aflægger ret hyppigt, om end neppe anderledes end ganske indirekte, Vidnesbyrd om den Grundforandring, der var foregaaet med s. 218 hans oprindelige Livsanskuelse. (Se f. Ex. Lægens Repliker i Skuespillet Den Logerende S. 188.) Skjønt han havde meget at indvende mod min Bog Emigrantlitteraturen som denne saa ud i dens ældste Skikkelse, gjaldt hans Kritik derfor aldeles ikke Indledningsforedraget, som især var Gjenstand for Angreb i Datiden, men Enkeltheder rundt om, der i Regelen fortjente hans skarpe Kritik. Bogen var bleven trykt altfor hurtigt, ud fra den naive Opfattelse, at Spektaklet om hine Forelæsninger vilde lægge sig, naar man saa, hvad der var blevet sagt; men den indeholdt adskillige Unøjagtigheder og udtrykte undertiden en rigtig Tanke paa en altfor uforsigtigt udfordrende Maade.

Lange skrev om denne Bog strax efter dens Udgivelse: